

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

2024-CÜ İLİN 9 AYI ÜZRƏ TƏDİYƏ BALANSI

Yanvar-sentyabr, 2024

Statistika departamenti

STRUKTUR

1. <i>TERMİNLƏR LÜĞƏTİ</i>	4
2. <i>XÜLASƏ</i>	8
3. <i>CARİ ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)</i>	9
3.1. <i>Xarici ticarət balansı</i>	9
3.2. <i>Xidmətlər balansı</i>	11
3.3. <i>İlkin gəlirlər balansı</i>	12
3.4. <i>Təkrar gəlirlər balansı</i>	13
4. <i>KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI</i>	14
4.1. <i>Birbaşa investisiyalar</i>	15
4.2. <i>Portfel investisiyaları</i>	15
4.3. <i>Neft bonusu</i>	16
4.4. <i>Digər investisiyalar</i>	16
5. <i>EHTİYAT AKTİVLƏRİ</i>	16
6. <i>XALİS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR</i>	16

CƏDVƏLLƏR

<i>CƏDVƏL 1. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.Ş.....</i>	<i>8</i>
<i>CƏDVƏL 2. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.Ş</i>	<i>9</i>
<i>CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş</i>	<i>10</i>
<i>CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.Ş</i>	<i>11</i>
<i>CƏDVƏL 5. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.....</i>	<i>14</i>

QRAFİKLƏR

<i>QRAFİK 1. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.....</i>	<i>13</i>
--	-----------

1. TERMİNLƏR LÜĞƏTİ

<u>Cari əməliyyatlar balansı</u>	Cari əməliyyatlar balansına ölkənin i) xarici ticarət balansı, ii) xidmətlər balansı, iii) ilkin gəlirlər balansı, iv) təkrar gəlirlər balansı daxildir.
<u>Xarici ticarət balansı</u>	Xarici ticarət balansı malların ixrac və idxal əməliyyatlarının saldosudur.
<u>Xidmətlər balansı</u>	Xidmətlər balansı i) emal və təmir xidmətləri, ii) nəqliyyat xidmətləri, iii) turizm xidmətləri, iv) royalti və lisenziya xidmətləri, v) telekommunikasiya və rabitə xidmətləri, vi) tikinti xidmətləri, vii) sığorta xidmətləri, viii) maliyyə xidmətləri, ix) hökumət xidmətləri, x) digər işgüzar xidmətlər, xi) şəxsi, mədəni və əyləncə xidmətləri üzrə ixrac və idxal əməliyyatlarının saldoları əsasında hesablanır.
<u>İlkin gəlirlər balansı</u>	İlkin gəlirlər balansı əldə edilmiş və ödənilmiş faktor gəlirləri, o cümlədən əmək haqları, birbaşa investisiyalardan gəlir, dividend, faiz, renta və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Təkrar gəlirlər balansı</u>	Təkrar gəlirlər balansı cari transfertlər, o cümlədən pul baratları, humanitar yardımlar, qrantlar və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı</u>	Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı ölkəyə daxil olan və ölkədən çıxan vəsaitlərin (kapitalın) hərəkətini əks etdirir. Kapital daxilolmaları və xaricolmaları i) birbaşa, ii) portfel, iii) ticarət kreditləri və avanslar, iv) kreditlər və ssudalar, v) depozitlər və nağd valyuta, habelə digər formalarda ola bilər.
<u>Kapital hesabı</u>	Kapital hesabı ölkənin qalan dünya ilə istehsal edilməmiş qeyri-maliyyə aktivləri üzrə əməliyyatlarını (məsələn, idmançılığın

	transferləri), həmçinin kapital yönümlü digər transfertləri (məsələn, avadanlıq formasında edilmiş humanitar yardım) əks etdirir.
<u>Maliyyə hesabı</u>	Maliyyə hesabı ölkənin xalis xarici maliyyə aktivlərini və xalis xarici maliyyə öhdəliklərini əks etdirir. Buraya müxtəlif növ sərmayə axınları, yaranmış maliyyə öhdəlikləri və tələbləri aiddir (birbaşa və portfel investisiyaları, kreditlər və ssudalar, depozitlər və nağd valyuta və digərləri).
<u>Birbaşa investisiyalar</u>	Birbaşa investisiyalar ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində nəzarəti həyata keçirməsinə hüquq verən sərmayədir.
<u>Neft bonusu</u>	Neft-qaz sektoru üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasına ödənilən kompensasiya (mükafat) məbləğidir.
<u>Portfel investisiyaları</u>	Portfel investisiyaları ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində aktiv iştirak etmədən gəlir əldə etmək məqsədi ilə qiymətli kağızlara edilmiş investisiyalardır. Bu maddəyə birbaşa investisiyalara aid olmayan qiymətli kağızlara investisiyalar aiddir.
<u>Digər investisiyalar</u>	Digər investisiyalara i) ticarət kreditləri və avanslar, ii) kreditlər və ssudalar, iii) depozitlər və nağd valyuta üzrə əməliyyatlar aiddir. Birbaşa, portfel və törəmə maliyyə alətlərinə aid olmayan digər investisiyalar bu maddəyə daxildir.
<u>Ticarət kreditləri</u>	Ticarət kreditləri (borcları) qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ hesab edilir.

<u>Ticarət avansları</u>	Ticarət avansları qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ hesab edilir.
<u>Kreditlər və ssudalar</u>	Kreditlər və ssudalar bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq qaytarılmaq şərtilə, müəyyən müddətə (müddətin uzadılması hüququ ilə) və faizlər (komisyon haqlar) ödənilmək şərtilə, təminatla və ya təminatsız müəyyən məbləğdə borc verilən pul vəsaitidir.
<u>Depozitlər və nağd valyuta</u>	Depozitlər və nağd valyuta müvafiq müqavilə şərtləri ilə faizlər və ya komisyon haqlar ödənilməklə və ya ödənilmədən investorların (depozitorların) tələbi ilə qaytarılmasını və ya başqa hesaba köçürülməsini nəzərdə tutan cari, əmanət (depozit), müxbir və ya digər hesablara qoyulmuş və ya köçürülmüş pul vəsaiti və nağd formada olan xarici valyuta hesab edilir.
<u>Ehtiyat aktivləri</u>	Cari əməliyyatlar balansında və kapital və maliyyənin hərəkəti hesabında baş vermiş əməliyyatların nəticəsi olaraq ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artıb/azalmasını ifadə edir. Təcrübədə cari əməliyyatlar balansı profisitli olduqda, bu profisit kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini maliyyələşdirir. Əgər cari əməliyyatlar balansının profisiti kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini üstələyirsə, bu halda yaranmış fərq ehtiyat aktivlərini artırır.
<u>Xalis səhvlər və buraxılışlar</u>	Xalis səhvlər və buraxılışlar tədiyə balansının müvafiq maddələri üzrə qeydiyyatla alınmayan əməliyyatların nəticəsində

formalaşa bilər. Təcrübədə tədiyə balansının tərtibatında xalis səhvlər və buraxılışların "0" olmasını təmin etmək mümkün deyildir. Təcrübə göstərir ki, xarici iqtisadi əlaqələrin sürətlə genişləndiyi şəraitdə bir sıra əməliyyatların dəqiq qeydiyyatını aparmaq mürəkkəb bir prosesdir. Buna səbəb informasiyanın tam olmaması, informasiya mənbələri arasında vaxt intervalı, qiymətləndirmələrdə kənarlaşmalar və s. kimi amillərdir. Əksər hallarda bir əməliyyatın kredit və debet tərəflərini qeyd etmək üçün müxtəlif informasiya mənbələrindən istifadə olunur. Bu mənbələrin biri və ya bir neçəsi natamam olduqda kredit və debet tərəfləri bir-birinə bərabər olmur və nəticədə müəyyən fərq yaranır. Bu fərqlər ümumiləşdirilərək yekunda xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində əks olunur. Misal olaraq, tədiyə balansında cari hesablar balansı ilə kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı üzrə balansın fərqi nəticəsində yaranmış profisit ehtiyat aktivlərinin artımını üstələyirsə, bu fərq xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində mənfi işarə ilə qeyd olunmalıdır.

2. XÜLASƏ

2024-cü ilin 9 ayı üzrə tədiyə balansı¹ xarici mühitdə formalaşan müxtəlif istiqamətli meyllərdən təsirlənmişdir. Cari əməliyyatlar balansında 4.0 mlrd.\$ həcmində profisit formalaşmış, kapital və maliyyənin hərəkəti balansında (əsasən maliyyə öhdəliklərinin azalması ilə əlaqədar) isə 3.6 mlrd.\$-lıq kəsir yaranmışdır. Profisitli tədiyə balansı şəraitində ölkənin strateji valyuta aktivləri 0.2 mlrd.\$ artmışdır. Bu dövrdə xam neftin orta qiyməti 86\$/barel² olmuşdur.

CƏDVƏL 1. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	9 ay 2024-cü il
Cari əməliyyatlar balansı	3 952.9
Xarici ticarət balansı	7 004.0
Xidmətlər balansı	-1 563.5
İlkin gəlirlər balansı	-1 978.5
- <i>İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası</i>	-2 362.4
Təkrar gəlirlər balansı	490.9
Kapital hesabı	-
Maliyyə hesabı	-3 570.5
Xalis maliyyə aktivləri	1 390.9
- <i>xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar</i>	584.0
- <i>portfel investisiyaları</i>	724.5
- <i>digər investisiyalar</i>	82.4
Xalis maliyyə öhdəlikləri	-2 179.6
- <i>cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar</i>	4 522.6
- <i>cəlb olunmuş investisiyanın repatriasiyası</i>	-4 758.2
- <i>neft bonusu</i>	457.8
- <i>portfel investisiyaları</i>	-960.6
- <i>digər investisiyalar</i>	-1 441.2
Ehtiyat aktivlərinin dəyişimi	181.6
Xalis səhvlər və buraxılışlar	200.8

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı <https://uploads.cbar.az/assets/4f9ced2ebffd8b2fb6149f920.pdf> səhifəsinə müraciət edilə bilər.

² Tədiyə balansı hesablamalarında xam neftin faktiki orta qiyməti 85.6 \$ (2023-cü ilin 9 ayı üzrə 83.2 \$) olmuşdur.

3. CARİ ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)

2024-cü ilin 9 ayı üzrə cari əməliyyatlar hesabının profisiti 4.0 mlrd.\$ və ya ÜDM-in 7.2%-ni təşkil etmişdir (2023-cü ilin 9 ayı üzrə 6.7 mlrd.\$ profisit olmuşdur). Neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in profisiti ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən (ö.i.m.d.n.) 7.8% daralaraq 11.1 mlrd.\$, qeyri neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in kəsiri isə 32.9% artaraq 7.1 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur.

CƏDVƏL 2. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	9 ay 2023-cü il	9 ay 2024-cü il	Dəyişmə, %-lə
Cari əməliyyatlar balansı	6 673.9	3 952.9	-40.8
- Neft-qaz sektoru	12 061.4	11 115.4	-7.8
- Digər sektorlar	-5 387.5	-7 162.5	32.9
Xarici ticarət balansı	9 976.4	7 004.0	-29.8
Xidmətlər balansı	-1 747.7	-1 563.5	-10.5
İlkin gəlirlər balansı	-2 390.2	-1 978.5	-17.2
Təkrar gəlirlər balansı	835.4	490.9	-41.2

3.1. Xarici ticarət balansı

2024-cü ilin 9 ayı üzrə xarici ticarət dövriyyəsi 31.5 mlrd.\$ təşkil etmiş, neft-qaz sektoru üzrə 15.1 mlrd.\$ həcmində profisit qeyri neft-qaz sektoru üzrə 8.1 mlrd.\$ həcmində kəsiri bağlamışdır. Nəticədə hesabat dövründə xarici ticarət balansında 7.0 mlrd.\$ həcmində profisit yaranmışdır. 2024-cü ilin 9 ayında Azərbaycanın dünyanın 172 ölkəsi ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 14.1%-i MDB üzvü olan ölkələrin, 85.9%-i isə digər xarici ölkələrin payına düşür.

CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş.

Göstəricilər	9 ay 2023-cü il	9 ay 2024-cü il	Dəyişmə, %-lə
Xarici ticarət balansı	9 976.4	7 004.0	-29.8%
- Cəmi ixrac	21 826.4	19 265.1	-11.7%
- Cəmi idxal	-11 850.0	-12 261.1	3.5%
Neft-qaz sektoru	16 599.3	15 096.2	-9.1%
- İxrac	19 435.0	16 880.0	-13.1%
- İdxal	-2 835.7	-1 783.8	-37.1%
Qeyri neft-qaz sektoru	- 6 622.9	-8 092.2	22.2%
- İxrac	2 391.4	2 385.1	-0.3%
- İdxal	-9 014.3	-10 477.3	16.2%

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 11.7% azalaraq 19.3 mlrd.Ş təşkil etmişdir. Dövr ərzində əsasən dünya bazarlarında xam neftin və təbii qazın qiymətlərinin əlverişli olması şəraitində neft-qaz sektoru üzrə ixracın həcmi 16.9 mlrd.Ş olmuşdur. İxrac olunmuş neft-qaz məhsullarının (16.9 mlrd.Ş) 11.6 mlrd.Ş-ı xam neftin, 4.9 mlrd.Ş-ı təbii qazın, 0.4 mlrd.Ş-ı isə neft emalı məhsullarının payına düşür. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə qeyri neft-qaz ixracı 0.3% daralaraq 2.4 mlrd.Ş olmuşdur.

Əmtəə idxalı. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə əmtəə idxalı ö.i.m.d.n. 3.5% artaraq 12.3 mlrd.Ş təşkil etmişdir: o cümlədən istehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 4.9 mlrd.Ş olmuş, bunun da 1.6 mlrd.Ş-ı ərzaq məhsullarının payına düşür. Qeyri neft-qaz sektoru üzrə idxal 16.2% artaraq 10.5 mlrd.Ş olmuşdur. Qeyri neft-qaz idxalının strukturunda: turboreaktiv mühərriklərin (2.7 dəfə); kərə yağının (72.4%); kommutasiya qurğularının (40.5%); kran, klapan, boru kəməri armaturlarının (34.0%); yük avtomobillərinin (29.0%); metalların (24.6%); bitki yağlarının (23.6%); mebel məhsullarının (21.9%); elektrik maşınların və aparatlarının (21.6%); dəmiryol nəqliyyat vasitələrinin (lokomotivlərin) (19.7%); qazanlar, avadanlıq, mexaniki qurğuların (19.4%); daxiliyanma mühərriklərinin (18.5%); hesablama maşınlarının (14.7%); mexaniki kürək və ekskavatorların (13.0%); tərəvəz məhsullarının (7.3%); daş və şüşə

məmulatlarının (5.5%); ətir və kosmetik vasitələrin (5.3%); sabun və yuyucu vasitələrin (5.2%); tütün məhsullarının (4.7%); alkoqollu və alkoqolsuz içkilərin (4.4%) və minik avtomobillərinin (1.3%) idxalı artmışdır. Bu dövrdə, uçuş aparatlarının (90.4%); gəmilər, qayıqlar və üzən konstruksiyaların (61.8%); traktorların (32.9%); əczaçılıq məhsullarının (12.4%); dənli bitkilərin (11.2%); kağız məmulatlarının (3.3%) və şəkərin (0.8%) idxalı isə azalmışdır.

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 3.3% təşkil edərək 0.4 mlrd.\$ olmuşdur.

CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.\$.

Göstəricilər	9 ay 2023-cü il		9 ay 2024-cü il	
	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə
İdxal	11 850.0	100.0	12 261.1	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1. İstehlak malları	4 772.2	40.3	4 906.4	40.0
- <i>ərzaq malları</i>	<i>1 443.1</i>	<i>12.2</i>	<i>1 634.1</i>	<i>13.3</i>
- <i>digərləri</i>	<i>3 329.1</i>	<i>28.1</i>	<i>3 272.3</i>	<i>26.7</i>
2. İnvestisiya yönümlü mallar	483.3	4.1	404.6	3.3
3. Digər mallar	6 594.5	55.6	6 950.1	56.7

3.2. Xidmətlər balansı

2024-cü ilin 9 ayı üzrə xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində xidmətlərin ümumi həcmi 13.2 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Bunun 7.4 mlrd.\$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 5.8 mlrd.\$-ı isə Azərbaycan rezidentləri tərəfindən xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir. Ümumilikdə, xidmətlər balansında yaranan kəsir 10.5% azalaraq 1.6 mlrd.\$ olmuşdur. Neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının (əsasən tikinti xidmətləri və digər işgüzar xidmətlər) kəsiri 1.4 mlrd.\$ olmuşdur. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının kəsiri isə neytral səviyyəyə (0.2 mlrd.\$) çatmışdır.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 28.5%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 3.7 mlrd.\$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 61.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycanın nəqliyyat xidmətlərindən istifadəsi ilə əlaqədar olmuşdur.

Azərbaycan rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri 2.3 mlrd.Ş, qeyri-rezidentlərin Azərbaycan rezidentlərinə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri isə 1.4 mlrd.Ş təşkil etmişdir.

Dövr ərzində qeyri neft-qaz sektoru üzrə nəqliyyat xidmətlərinin ixracı ö.i.m.d.n. 14.8%, idxalı isə 10.4% artmışdır. Nəticədə nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 5.5% artaraq 862.1 mln.Ş olmuşdur. Qeyd edək ki, nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 2023-cü ilin 9 ayında 816.9 mln.Ş təşkil etmişdir.

2024-cü ilin 9 ayında qarşılıqlı turizm xidmətlərinin dövriyyəsi 42.7% artaraq 2.8 mlrd.Ş təşkil etmişdir. Hesabat dövründə turizm xidmətləri üzrə ixracın (1.6 mlrd.Ş) idxalı (1.2 mlrd.Ş) üstələməsi nəticəsində 0.4 mlrd.Ş həcmində profisit yaranmışdır. Bu dövrdə xaricə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 18.9%, Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayı isə 29.1% artmışdır. Xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin həcmi 1.2 mlrd.Ş olmuşdur. Bunun 78.4%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı olmuşdur (məkkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla).

Hesabat dövründə qeyri neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə göstərilən tikinti xidmətlərinin həcmi 11.4% daralaraq 25.0 mln.Ş təşkil etmişdir. Qeyri neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən digər işgüzar xidmətlərin həcmi isə 57.3% artaraq 1.4 mlrd.Ş olmuşdur.

3.3. İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə ilkin gəlirlər balansında neft-qaz sektoru üzrə 2.6 mlrd.Ş kəsir, qeyri neft-qaz sektoru üzrə isə 0.6 mlrd.Ş profisit olmuşdur. Nəticədə ilkin gəlirlər balansında kəsir 17.2% daralaraq 2.0 mlrd.Ş təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 5.8 mlrd.Ş olmuşdur. Bunun 67.0%-i 3.9 mlrd.Ş olmaqla Azərbaycandan qeyri-rezidentlərə ödənişlər təşkil etmişdir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (2.8 mlrd.Ş) xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (o cümlədən 2.6 mlrd.Ş beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə əsasən xam neft və təbii qaz şəklində repatriasiya), qiymətli kağızlar portfeli üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən faizlər (0.3 mlrd.Ş), xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (0.4 mlrd.Ş) və digər ödənişlər (0.4 mlrd.Ş) təşkil etmişdir.

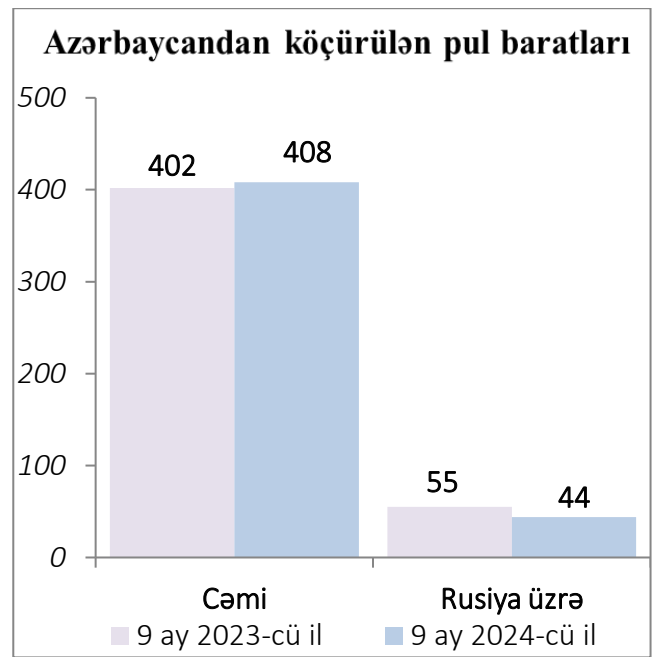
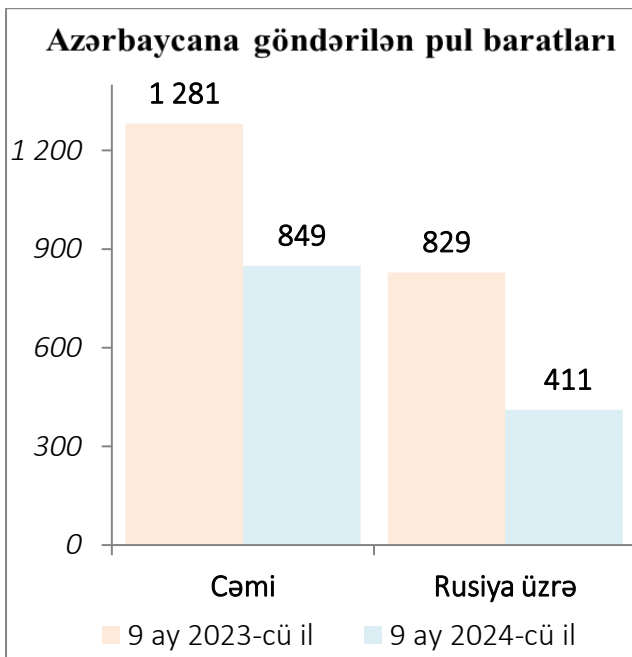
3.4. Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi həcmi 1.4 mlrd.Ş məbləğində qiymətləndirilmişdir. Daxilolmalar 969.4 mln.Ş, ödənişlər isə 478.4 mln.Ş təşkil etmişdir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 87.5%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 10.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar malların və digər yardımların həcmi, 1.8%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Ölkəyə göndərilən pul baratlarının həcmi 33.7% daralaraq 848.5 mln.Ş, ölkədən köçürülən pul baratlarının həcmi isə 1.6% artaraq 408.3 mln.Ş olmuşdur. Nəticədə pul baratları üzrə 440.2 mln.Ş müsbət saldo yaranmışdır.

QRAFİK 1. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu müsbət 0.5 mlrd.Ş (41.2% azalma) təşkil etmişdir.

4. KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI³

2024-cü ilin 9 ayı üzrə ölkənin xalis maliyyə aktivləri 1 390.9 mln.Ş artmışdır. Bu göstərici xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (584.0 mln.Ş), portfel investisiyaları (724.5 mln.Ş) və digər investisiyalar (82.4 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

Hesabat dövründə ölkənin xalis maliyyə öhdəlikləri isə 2 179.6 mln.Ş azalmışdır ki, bu da xaricdən cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar (-235.6 mln.Ş), neft bonusu (457.8 mln.Ş), portfel investisiyaları (-960.6 mln.Ş) və digər investisiyalar (-1 441.2 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

CƏDVƏL 5. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.

	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	584.0	-235.6
- neft-qaz sektoru	-256.0	-882.1
- digər sektorlar	840.0	646.5
Neft bonusu		457.8
Portfel investisiyaları	724.5	-960.6
Digər investisiyalar	82.4	-1 441.2
- Ticarət kreditləri və avanslar	2 026.2	-570.6
- Kreditlər və ssudalar	-10.4	-834.0
- Depozitlər və nağd valyuta	-1 933.4	-36.6
CƏMİ	1 390.9	-2 179.6

³ Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir.

4.1. *Birbaşa investisiyalar*

Birbaşa xarici investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 584.0 mln.Ş artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 235.6 mln.Ş azalmışdır.

Birbaşa xarici investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 4.5 mlrd.Ş, xarici iqtisadiyyata yönəldilmiş birbaşa xarici investisiyaların həcmi isə 1.4 mlrd.Ş olmuşdur. Ümumilikdə birbaşa xarici investisiyalar üzrə 0.8 mlrd.Ş kəsir yaranmışdır.

Ölkə iqtisadiyyatına yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 79.3% təşkil etmişdir. 2024-cü ilin 9 ayı üzrə tədiyə balansında birbaşa xarici investisiyalar maddəsinin neft-qaz sektoru üzrə xalis maliyyə öhdəliklərinin (-882.1 mln.Ş) azalması neft-qaz sektoru üzrə cəlb olunmuş investisiya ilə (3 587.4 mln.Ş) həmin sektor üzrə kapitalın repatriasiyası (4 469.5 mln.Ş, əsasən beynəlxalq neft-qaz konsorsiumların payına düşən xam neft və təbii qaz şəklində olan kapital repatriasiyası) arasındakı fərqdən formalaşır.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri neft-qaz sektoruna cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi məbləği 2.7% artaraq 0.9 mlrd.Ş olmuşdur.

4.2. *Portfel investisiyaları*

Portfel investisiyaları üzrə xalis maliyyə aktivləri 724.5 mln.Ş artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 960.6 mln.Ş azalmışdır.

Hesabat dövründə portfel investisiyaları üzrə aktivlər dövlət (32.1 mln.Ş) sektorunun, kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (127.0 mln.Ş) və bankların (620.2 mln.Ş) hesabına artmış, digər (54.8 mln.Ş) sektorların hesabına azalmışdır. Öhdəliklər əsasən, dövlət (875.1 mln.Ş) sektorunun, kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (12.7 mln.Ş), bankların (50.1 mln.Ş) və digər (22.7 mln.Ş) sektorların hesabına isə azalmışdır.

4.3. Neft bonusu

2017-ci il 14 sentyabr tarixli "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Azəri, Çıraq və Günəşli yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında Saziş" in ("AÇG HPBS") 29.2-ci maddəsinə əsasən, 2018-2025-ci illər ərzində ümumilikdə 3.6 mlrd.\$ məbləğində neft bonusu ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu məbləğin illik ödənişi 450 mln.\$ təşkil edir. Cari il üzrə nəzərdə tutulan vəsait 2024-cü ilin I rübünün yanvar ayında Azərbaycan tərəfinə ödənilmişdir.

4.4. Digər investisiyalar

Digər investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 82.4 mln.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 1.4 mlrd.\$ azalmışdır.

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 10.4 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 834.0 mln.\$ azalmışdır. Kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə öhdəlikləri bank (36.2 mln.\$) sektorunun və müəssisələrin kreditləri (63.9 mln.\$) hesabına artmış, neft-qaz sektorunun kreditləri (395.1 mln.\$), dövlət kreditləri (298.8 mln.\$) və dövlət zəmanətli kreditlər (240.2 mln.\$) hesabına isə azalmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 1.9 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 36.6 mln.\$ azalmışdır.

5. EHTİYAT AKTİVLƏRİ

2024-cü ilin 9 ayı ərzində tədiyə balansının ehtiyat aktivləri 181.6 mln.\$⁴ artmışdır.

6. XALIS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR

Hesabat dövründə tədiyə balansı üzrə xalis səhvlər və buraxılışlar mənfi 200.8 mln.\$ həcmində olmuşdur.

⁴ Məzənnə fərqi, yenidənqiymətləndirmə və digər dəyişmələr nəzərə alınmadan.